ANKSTESNĖS TEISĖS KAIP SANTYKINIS PREKIŲ ŽENKLO REGISTRACIJOS NEGALIOJIMO PAGRINDAS BALTIJOS VALSTYBĖSE

Jūratė Truskaitė
Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedros asistentė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 70
El. paštas: jurate.truskaite@tf.vu.lt

Straipsnyje nagrinėjama, kokios ankstesnių teisių kategorijos yra pripažįstamos Baltijos valstybių įstatymuose, kaip yra sprendžiamas jų santykis su vėlesnėmis nacionalinių ir Bendrijos prekių ženklų registracijomis ir remiantis šia analize įvertinamas teisinio reguliavimo Lietuvoje tinkamumas, kur reikalinga, pasiūlant jo tobulinimo gaires.

This article examines the categories and the scope of earlier rights which constitute a basis for invalidity of a trade mark registration under the laws of the Baltic States and where necessary, suggests guidelines for improving legal regulation of these issues in Lithuania.

Įvadas

Dėl Baltijos valstybių geografinės padėties, istorinės raidos, socialinių ir ekonominių panašumų komercinės veiklos požiūriu jos dažnai suvokiamos kaip vientisas regionas. Prielaidų bendrai komercinės veiklos strategijai sudaro ir panašus komercinės veiklos teisinis reguliavimas šiose valstybėse. Prekių ženklų teisės kontekste jis buvo iš dalies suvienodintas, įgyvendinus 1988 m. gruodžio 21 d. Pirmąją Tarybos direktyvą (EEB) Nr. 89/104 dėl valstybių narių prekių ženklų įstatymų derinimo (toliau – Prekių ženklų direktyva) [2]. Vis dėlto ne visi reikšmingi prekių ženklų teisės aspektai pateko į derinimo sritį, iš jų ir ankstesnių teisių, kuriomis remiantis prekių ženklo registracija gali būti pripažinta negaliojančia, sampratos klausimas. Šio klausimo reglamentavimas kiekvienoje Baltijos valstybėje turi savo ypatumų, dėl kurių yra sunkiau įvertinti prekių ženklo įvedimo į Baltijos regioną riziką. Lyginamoji Baltijos valstybių teisės analizė ne tik padeda sumažinti šį neapibrėžtumą, bet ir sudaro prielaidas, išanalizavus gretimų valstybių patirtį, įvertinti šių klausimų teisinį reguliavimą Lietuvoje bei galimybes jį tobulinti. Lyginamoji Baltijos valstybių teisės analizė naudinga ir Europos Sąjungoje prasidedančių diskusijų dėl antrosios prekių ženklų direktyvos, kuri *inter alia* galėtų suvienodinti Europos Sąjungoje ir ankstesnių teisių sampratą, kontekste[1]. Ši analizė

[1] Europoje jau buvo atliktas ankstesnių teisių, kaip kliūties prekių ženklo registracijai, reglamentavimo ES senbuvėse tyrimas [27]. Tyrimas apie šio klausimo teisinį reguliavimą naujosiose ES valstybėse narėse šiuo

leistų ateityje vertinti Europos Sąjungoje svarstomas derinimo alternatyvas Baltijos regiono valstybių teisės aspektu.

Atitinkamai straipsnyje lyginamuoju požiūriu nagrinėjamos ankstesnių teisių kategorijos pagal Baltijos valstybių įstatymus bei jų santykis su vėlesnėmis nacionalinių ir Bendrijos prekių ženklų registracijomis; remiantis šia analize įvertinamas teisinio reguliavimo Lietuvoje tinkamumas, kur reikia, pasiūlomos jo tobulinimo gairės. Straipsnyje nėra analizuojamos tos ankstesnės teisės, kurių reglamentavimas Baltijos valstybėse jau yra suvienodintas remiantis ES teisės aktais ir tarptautinėmis sutartimis (t. y. teisės į įregistruotus ir plačiai žinomus prekių ženklus).

Nagrinėjami klausimai Lietuvos teisės doktrinoje kompleksiškai dar nebuvo analizuoti; tokios analizės nepavyko rasti ir kitų Baltijos valstybių doktrinoje. Šaltiniai, kuriais remtasi rengiant straipsnį, – Baltijos valstybių nacionaliniai teisės aktai ir teismų praktika; nagrinėjant tam tikrus tyrimo objekto aspektus – taip pat šių valstybių atstovų pranešimai Tarptautinei intelektinės nuosavybės apsaugos asociacijai (toliau – AIPPI)[2] bei teisės doktrinos darbai. Straipsnio objektas nagrinėjamas lyginamuoju metodu, taip pat naudojant sisteminį ir teleologinį metodus (jais analizuojama, kokią kiekvienos iš ankstesnių teisių bendroji teisinė samprata turi įtaką jų reikšmei prekių ženklų teisės kontekste).

1. Ankstesnės teisės *versus* nacionalinio prekių ženklo registracija

1.1. Bendroji apžvalga

Remiantis Direktyvos 4 straipsnio 4 dalimi, valstybės narės turi teisę numatyti, kad prekių ženklas nebus registruojamas ar, jei jis įregistruotas, jo registracija galės būti pripažinta negaliojančia, jeigu jo naudojimas pažeistų nacionalinių įstatymų saugomas anksčiau įgytas teises[3]. Direktyvoje numatomas pavyzdinis ankstesnių teisių sąrašas, o nustatyti, kurios iš jų bus pripažįstamos konkrečioje valstybėje, paliekama valstybių narių nuožiūrai. Greta teisių į registruotus ar plačiai žinomus prekių ženklus, ankstesnės teisės, kuriomis remiantis vėlesnis tapataus ar klaidinamai panašaus prekių ženklo registravimas gali būti pripažintas negaliojančiu, Baltijos valstybėse apima:

a) teises į prekybinius pavadinimus,
b) asmenines teises,
c) autorių teises,
d) geografines nuorodas[4] ir
e) pramoninės nuosavybės teises.

Latvijos ir Estijos įstatymai papildomai įvardija ir kelias specifines ankstesnių tei-

metu atliekamas Maxo Plancko intelektinės nuosavybės, konkurencijos ir mokesčių teisės institute Vokietijoje.

[2] Tarptautinė intelektinės nuosavybės apsaugos asociacija (pranc. – *Association Internationale pour la Protection de la Propriété Intellectuelle*) yra 1897 metais įkurta tarptautinė ne pelno organizacija, siekianti plėtoti intelektinės nuosavybės apsaugą. Viena iš šios organizacijos veiklos sričių yra skirtingų valstybių nacionalinių įstatymų studijos ir paieška galimybių toliau vienodinti intelektinės nuosavybės teisinį reglamentavimą.

[3] Dėl išsamaus galimų numatyti ankstesnių teisių sąrašo žiūrėti Prekių ženklų direktyvos 4 straipsnį.

[4] Nors tarptautinėse sutartyse yra įprasta geografinių nuorodų apsaugą reglamentuoti pramoninės nuosavybės teisių kontekste, teisės doktrinoje ši praktika kritikuojama, argumentuojant, kad geografinės nuorodos nėra nuosavybės teisių objektai [plačiau: 28]. Ši problematika nėra susijusi su šio straipsnio tema, todėl ji plačiau nenagrinėjama, o klausimai, susiję su geografinių nuorodų ir (kitų) pramoninės nuosavybės teisių objektų teisine apsauga, analizuojami atskirai tik patogumo dėlei.

sių kategorijas, iš kurių reikšmingiausios yra Latvijoje pripažįstamos teisės į neregistruotus prekių ženklus ir domenų pavadinimus[5]. Latvija, vienintelė iš Baltijos valstybių, įvardija šias teises prie santykinių prekių ženklo registravimo negaliojimo pagrindų. Remiantis Latvijos prekių ženklų ir geografinių nuorodų įstatymo [11] (toliau – Latvijos PŽĮ) 9 straipsnio 3 dalies 4 punktu, neregistruoto prekių ženklo savininkas, kuris naudojo tokį prekių ženklą komercinėje veikloje tapačioms ar panašioms prekėms arba paslaugoms, gali reikalauti pripažinti vėlesnę tapataus ar panašaus prekių ženklo registraciją negaliojančia, jei egzistuoja visuomenės suklaidinimo tikimybė. Be to, pagal Latvijos PŽĮ 9 straipsnio 1 ir 2 dalį prekių ženklo registracija gali būti pripažinta negaliojančia ir dėl jo tapatumo ar panašumo į ankstesnį prekių ženklą, kurio registracijos galiojimas neseniai baigėsi[6].

Atvirkščiai, pagal Lietuvos ir Estijos prekių ženklų įstatymus [9, 17] anksčiau pradėtas naudoti, bet neįregistruotas prekių ženklas nesudaro kliūties kitam asmeniui vėliau įregistruoti tokį pat ar klaidinamai panašų prekių ženklą. Išimtys galimos tik dviem atvejais[7]: pirma, neatsižvelgiant į registraciją, yra saugomi plačiai žinomi prekių ženklai (Paryžiaus konvencijos 6bis str.); antra, prekių ženklo registracija gali būti pripažinta negaliojančia, jeigu paraiška jai buvo pateikta turint nesąžiningų ketinimų. Nors pastaroji nuostata nesukuria subjektinių teisių į neregistruotus prekių ženklus, tačiau ji suteikia tokių ženklų naudotojams galimybę apginti savo interesus, kai kiti asmenys jų naudojamą žymenį bando nesąžiningai įregistruoti savo vardu.

Latvijos pavyzdys skatina apsvarstyti, ar būtų tikslinga suteikti subjektines teises į neregistruotus prekių ženklus ir Lietuvoje, ar, atvirkščiai, – asmenų, naudojančių neregistruotus komercinius žymėjimus, interesai mūsų teisėje jau yra pakankamai apsaugoti. Šiam tikslui reikalinga platesnė teisinio reguliavimo Lietuvoje analizė, įvertinant ne tik Prekių ženklų įstatymo nuostatas, bet ir apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos[8]. Kita vertus, nusprendus pripažinti teises į neregistruotus komercinius žymėjimus, ne

[5] Pagal Estijos PŽĮ 10 straipsnio 1 dalies 6 punktą santykinį prekių ženklo registracijos negaliojimo pagrindą taip pat sudaro: (i) ankstesnės teisės į Estijoje registruoto medicininės paskirties produkto pavadinimą, jei ginčijamu prekių ženklu žymimos prekės priklauso medicinos sričiai, (ii) ankstesnės teisės į nekilnojamojo objekto pavadinimą, architektūros objekto pavadinimą ar atvaizdą. Estijos PŽĮ numatytas ankstesnių teisių sąrašas apskritai yra nebaigtinis: remiantis PŽĮ 10 straipsnio 1 dalies 6 punktą, prieš prekių ženklo registraciją gali būti panaudotos ir kitos anksčiau įgytos įstatymų saugomos teisės. Taigi Estijoje įvertinimas, ar tam tikra ankstesnė teisė sudarys kliūtį prekių ženklui įregistruoti, priklausys nuo kitų įstatymų apibrėžto tokios teisės turinio.

[6] Tai yra tapatus ar panašus į (i) ankstesnį kolektyvinį prekių ženklą, kurio registracijos galiojimas baigėsi ne anksčiau kaip prieš trejus metus iki paraiškos ginčijamo prekių ženklo registracijai pateikimo; arba (ii) ankstesnį prekių ženklą, kuris buvo įregistruotas tapačioms ir panašioms prekėms ar paslaugoms ir kurio registracijos galiojimas baigėsi dėl jos neatnaujinimo, ne anksčiau nei prieš dvejus metus iki paraiškos ginčijamo prekių ženklo registracijai pateikimo. Reikalavimą pripažinti prekių ženklo registraciją šiais pagrindais gali pareikšti ne tik tokių prekių ženklų buvusieji savininkai, bet ir pramonės, prekybos ir paslaugų teikimo įmonių asociacijos, ginančios savo narių ekonominius interesus, taip pat vartotojų interesus ginančios visuomeninės organizacijos ir valstybės institucijos.

[7] Galimybės uždrausti prekių ženklo naudojimą remiantis apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos normomis šiame straipsnyje nėra nagrinėjamos.

[8] Šiems klausimams reikia platesnės analizės, todėl jie bus nagrinėjami kitame straipsnyje.

mažiau svarbu yra tinkamai reglamentuoti jų atsiradimą ir apimtį. Manytina, kad vien formalus subjektinių teisių į neregistruotus prekių ženklus pripažinimas, kaip tai padaryta Latvijos PŽĮ, neapibrėžiant nei teisių į juos atsiradimo momento, nei teisinės apsaugos ribų, neužtikrina šioje srityje reikalingo teisinio tikrumo[9].

Kaip minėta, santykinį prekių ženklo registracijos negaliojimo pagrindą Latvijoje, kitaip nei Lietuvoje ir Estijoje[10], sudaro ir ankstesnės teisės į domeno pavadinimą [20], tačiau tik jei jis buvo naudojamas komercinėje veikloje tapačioms prekėms ar paslaugoms. Atsižvelgiant į pastarąją sąlygą, manytina, kad ši nuostata iš esmės tik detalizuoja vieną iš neregistruoto prekių ženklo naudojimo atvejų.

1.2. Tam tikros ankstesnių teisių kategorijos

1) Prekybiniai pavadinimai

Prekybiniai pavadinimai – tai pramoninės nuosavybės objektai, kurie, kaip ir prekių ženklai, atlieka identifikuojamąją funkciją, tik identifikuodami patį verslo subjektą, neatsižvelgiant į prekes ar paslaugas, kuriomis jis prekiauja [31, p. 219; 32, para 310]. Tarptautinis įsipareigojimas garantuoti prekybinių pavadinimų teisinę apsaugą buvo prisiimtas pagal 1883 m. Paryžiaus konvenciją. Remiantis Paryžiaus konvencijos 8 straipsniu, prekybinius pavadinimus (angl. – *trade names*)[11] įsipareigota saugoti visose Paryžiaus sąjungos šalyse, net ir nepadavus paraiškos arba be registracijos, nesvarbu, ar jis įeina į prekės ženklo sudėtį, ar ne. Ši nuostata yra bendra, todėl prekybinių pavadinimų samprata ir teisinis reglamentavimas įvairiose valstybėse iki šiol skiriasi. Pasaulinėje praktikoje skiriamos dvi prekybinių pavadinimų kategorijos: firmų vardai (oficialūs teisiniai verslo subjektų pavadinimai) ir kiti komercinėje veikloje vartojami pavadinimai (pavyzdžiui, su firmos vardu nesutampantys pavadinimai, kuriais verslo subjek-

[9] Toks teisinis reguliavimas skiriasi nuo reglamentavimo, pavyzdžiui, Vokietijoje, kuri taip pat saugo neregistruotus prekių ženklus. Vokietijos PŽĮ [24] 4 straipsnio 2 dalyje detalizuojama, kad teisėms į neregistruotą prekių ženklą atsirasti reikia, jog šis ne tik būtų naudojamas, bet ir būtų tapęs žinomu kaip prekių ženklas atitinkamoje verslo srityje. Be to, įstatymas numato, kad šias sąlygas atitinkančio neregistruoto prekių ženklo savininkui priklauso tokios pat išimtinės teisės, kokias turi registruotų prekių ženklų savininkai (4 str. ir 14 str. 1 d.).

[10] Gali būti keliamas klausimas, ar domeno pavadinimas nepatenka į kitos įstatyme numatytos ankstesnės teisės sampratą (pvz., Lietuvoje – į pramoninės nuosavybės objektų sampratą (Lietuvos PŽĮ 7 str. 1 d. 6 p.), Estijoje – į pramoninės nuosavybės objektų ar kitų ankstesnių teisių sampratą (Estijos PŽĮ 10 str. 1 d. 6 p.)). Vis dėlto, nepaisant tam tikrų panašumų, tarptautinėje praktikoje domenų pavadinimai nėra priskiriami prie pramoninės nuosavybės objektų [pvz., 31, p. 4; 41]. Lietuvos ir Estijos teisės aktuose bei teismų praktikoje šis klausimas dar nėra aiškiai išspręstas, tačiau teisės taikymo procese domeno pavadinimas taip pat nelaikomas pramoninės nuosavybės objektu. Lietuvos valstybinio patentų biuro nuomone, domeno vardas nėra nuosavybės objektas, išskyrus tik atvejį, kai jis nustatyta tvarka yra įregistruotas prekių ženklu kaip pramoninė nuosavybė [40]. Atitinkamai Estijos grupės pranešime AIPPI [26] teigiama, kad domeno pavadinimo registravimas sudaro tik techninę kliūtį vėlesnei tapataus domeno registracijai, o jokių papildomų teisių į įregistruotą domeno pavadinimą Estijos įstatymai nesuteikia, ir atitinkamai neapriboja trečiųjų asmenų teisių naudoti tokį pat pavadinimą.Taigi manytina, kad ankstesnio domeno pavadinimo naudotojas savo interesus Lietuvoje ir Estijoje šiais atvejais galėtų ginti nebent įrodęs paraišką prekių ženklui registruoti pateikusio asmens nesąžiningus ketinimus.

[11] Paryžiaus konvencijos 8 straispnio vertime į lietuvių kalbą sąvoka *trade names*“ netiksliai verčiama „firmų vardai“ – taip nepagrįstai susiaurinama šios normos apimtis, paliekant už jos ribų kitus prekybinius pavadinimus (žr. toliau).

tas identifikuoja skirtingas savo veiklos sritis; praktikoje vartojamas firmos vardo sutrumpinimais ar jo dalis („pagrindinis žodis“) ir pan. [25, p. 151–152]). Pastarieji valstybėse, kurios suteikia jiems teisinę apsaugą, paprastai saugomi remiantis faktiniu naudojimu, o ne registracija[12].

Firmų vardai

Baltijos valstybių įstatymai specialiai reglamentuoja tik oficialių prekybinių pavadinimų, t. y. firmų vardų, teisinę apsaugą. Lietuvoje tai – juridinio asmens pavadinimai, įtraukti į juridinių asmenų registrą ir saugomi pagal Civilinio kodekso [8] (toliau – CK) normas. Juridinio asmens pavadinimo sąvoka Lietuvos CK yra platesnė nei prekybinių pavadinimų sąvoka, nes taikoma visų, ne vien tik komercine veikla besiverčiančių, juridinių asmenų pavadinimams. Latvijos ir Estijos įstatymuose komercinę veiklą vykdančių subjektų pavadinimai, registruojami jų steigimo metu, yra vadinami firmų vardais[13].

Juridinio asmens pavadinimo (Latvijos, Estijos įstatymuose – firmos vardo) identifikacinė paskirtis nulemia ir jo teisinės apsaugos ribas. Jo savininkas turi teisę uždrausti kitiems asmenims be jo leidimo naudoti tapačius ar panašius pavadinimus, jei šie gali suklaidinti visuomenę dėl juos naudojančio asmens tapatybės (Lietuvos CK 2.39 str. 1, 2 dalys, 2.42 str., Latvijos komercinio įstatymo 28, 33 str., Estijos komercinio kodekso 15 str. 1 d.). Atitinkamai ir prekių ženklas gali būti pripažintas negaliojančiu, jei jis yra tapatus ar klaidinamai panašus į kito asmens anksčiau įgytą[14] pavadinimą ir yra visuomenės suklaidinimo tikimybė. Sprendžiant, ar yra visuomenės suklaidinimo tikimybė, atsižvelgiama į juridinio asmens veiklos sričių ir ginčijamu prekių ženklu žymimų prekių ar paslaugų panašumą: Latvijoje ir Estijoje šis kriterijus yra tiesiogiai įtvirtintas įstatymuose; Lietuvoje jis susiformavo remiantis teismų praktika [36].

Kiti komercinėje veikloje vartojami pavadinimai

Iš Baltijos valstybių tik Latvijos PŽĮ numato, kad pagrindą pripažinti prekių ženklo registraciją negaliojančia gali sudaryti ir oficialiai neįregistruoti prekybiniai pavadinimai, visuomenės informavimo priemonių pavadinimai ir panašūs žymenys (Latvijos PŽĮ 9 str. 3 d. 3 p.), jeigu jie anksčiau buvo pradėti vartoti Latvijoje tapačioms ar panašioms prekėms ar paslaugoms, arba tapo joje plačiai žinomais.

Lietuvos ir Estijos prekių ženklų įstatymuose tiesiogiai nenumatyta galimybės ginti teises į neregistruotus prekybinius pa-

[12] Kai kurios valstybės, pavyzdžiui, Australija, yra įvedusios registracijos sistemą ir šiems prekybiniams pavadinimams, tačiau teisės į juos vis vien įgyjamos remiantis naudojimu, o registracija turi tik teises išviešinančią reikšmę [19].

[13] Firmos vardas Latvijoje apibrėžiamas kaip komerciniame registre nurodytas verslo subjekto (t. y. fizinio ar juridinio asmens, kuris verčiasi komercine veikla) pavadinimas, kurį šis vartoja save identifikuoti (Latvijos komercinio įstatymo [13] 26 str. 1 d.); Estijoje – teisinis verslo subjekto pavadinimas, kuriuo šis veikia ir kuris yra nurodytas komerciniame registre (Estijos komercinio kodekso [15] 7 str.).

[14] Pagal Lietuvos ir Estijos įstaymus teisių į juridinio asmens pavadinimą prioritetas siejamas su registracijos data, o pagal Latvijos PŽĮ, sprendžiant konfliktus su prekių ženklais, svarbu, kad pavadinimas (firmos vardas) būtų pradėtas naudoti iki ginčijamo prekių ženklo prioriteto datos.

vadinimus, reikalaujant pripažinti tapataus ar į juos klaidinamai panašaus prekių ženklo registraciją negaliojančia. Tačiau pagal Paryžiaus konvencijos 8 straipsnį šios valstybės yra įsipareigojusios saugoti Konvencijos dalyvių firmų vardus, neatsižvelgiant į jų registraciją[15]. Aiškindamas šį įsipareigojimą, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pagrįstai konstatavo, kad pagal Paryžiaus konvencijos 8 straipsnį ir Lietuvos CK 2.39 straipsnio 3 dalies, 2.42 straipsnio 2 dalies nuostatas turi būti *garantuojama ir teisės aktų nustatyta tvarka Lietuvoje neregistruoto juridinio asmens pavadinimo teisinė apsauga*, siejant ją su tam tikru jo žinomumu Lietuvos visuomenėje [36]. Ši teisinė apsauga apima ir apsaugą nuo vėlesnės tapataus ar panašaus prekių ženklo registracijos, jei visuomenė galėtų būti suklaidinta dėl jį naudojančio asmens tapatybės.

2) Asmeninės teisės (angl. – personality rights)

Asmeninės teisės, kurių pažeidimas yra pagrindas pripažinti prekių ženklo registraciją negaliojančia, Baltijos valstybėse apima asmens teisę į vardą (t. y. vardą, pavardę ar pseudonimą) ir teisę į atvaizdą.

Pagal Lietuvos PŽĮ 7 straipsnio 1 dalies 6 punktą prekių ženklo registracija gali būti pripažinta negaliojančia, jeigu jis yra tapatus žinomo asmens pavardei ar vardui, meniniam pseudonimui ar kito asmens portretui arba klaidinamai į jį panašus ir nėra gauta šių teisių savininko ar jų perėmėjo sutikimo. Atsižvelgiant į asmens teisės į vardą, kurią ši nuostata siekia apginti, turinį, asmens žinomumo visuomenėje sąlyga laikytina pagrįsta. Remiantis CK 2.20 straipsnio 1, 2 dalimi ir 2.21 straipsnio 1 dalimi, asmens teisė į vardą apima du aspektus – asmens teisę naudoti savo paties vardą ir teisę uždrausti kitiems veikti jo vardu be jo leidimo (t. y. apsaugą nuo klaidinimo, kai veikiama prisidengiant jo vardu). Tačiau jei asmuo visuomenėje nėra žinomas, tai ir tapataus jo vardui prekių ženklo naudojimas nebus siejamas su tuo konkrečiu asmeniu; atitinkamai nebus ir pagrindo teigti, kad prekių ženklo savininkas veikia *prisidengdamas šio asmens vardu*. Pozityvusis teisės į vardą aspektas tokiu atveju taip pat nebus pažeidžiamas, nes vardo savininkas išsaugos teisę naudoti savo vardą ir pavardę komercinėje veikloje lygia greta su įregistruotu prekių ženklu, nepažeidžiant sąžiningos ūkinės ar komercinės veiklos praktikos (PŽĮ 39 str. 1 d. 1 p., 2 d.). O asmens teisės į atvaizdą pažeidimas yra pagrindas pripažinti prekių ženklo registraciją negaliojančia, nesvarbu, ar toks asmuo visuomenėje žinomas. Tai pagrindžia asmens teisės į atvaizdą, kaip ji apibrėžiama CK, turinys: bet kurio asmens nuotrauka (jos dalis), portretas ar kitoks atvaizdas gali būti atgaminami, parduodami, demonstruojami, spausdinami, taip pat pats asmuo gali būti fotografuojamas tik jo sutikimu (CK 2.22 str. 1 d.).

Teisė į vardą ir atvaizdą yra santykiniai prekių ženklo registracijos negaliojimo pagrindai, t. y. jie nesudaro kliūties registracijos galiojimui, jei buvo gautas atitinka-

[15] Paryžiaus konvencijos 8 straipsnio komentare nurodoma, kad tuo atveju, kai pagal valstybės įstatymus nacionalinių prekybinių pavadinimų apsauga priklauso nuo jų registracijos, ši Paryžiaus konvencijos nuostata reikš registracijos reikalavimo, taikomo užsienio prekybiniams pavadinimams, išimtį [22].

mo asmens sutikimas. Sprendžiant, ar toks sutikimas reikalingas po asmens mirties, atsižvelgtina, kad pagal CK 2.21 straipsnio 2 dalį pareikšti ieškinį dėl fizinio asmens vardo neteisėto pasisavinimo po tokio asmens mirties turi teisę jo asmens sutuoktinis, tėvai ir vaikai. Sutikimas panaudoti asmens atvaizdą po jo mirties taip pat duodamas šio asmens sutuoktinio, tėvų ar vaikų (CK 2.22 str. 1 d.). Taigi darytina išvada, kad mirusio asmens vardui ir atvaizdui panaudoti turėtų būti gautas CK 2.21 straipsnio 2 dalyje ir 2.22 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų sutikimas, jei tokių asmenų yra. Remiantis LAT praktika, CK 2.21 straipsnio 2 dalyje pateiktas asmenų, turinčių teisę ginti mirusiojo asmens teisę į vardą, sąrašas yra baigtinis ir kiti su mirusiuoju susiję asmenys, nei išvardyti CK 2.21 straipsnio 2 dalyje, negali reikšti ieškinio dėl mirusiojo teisės į vardą gynimo [35]. Taigi nesant CK 2.21 straipsnio 2 dalyje numatytų asmenų, mirusio asmens vardas gali būti naudojamas kito asmens prekių ženklui sudaryti, nebent jei yra kitų atsisakymo įregistruoti prekių ženklą pagrindų (pvz., jei tam tikro asmens vardo panaudojimas konkrečiu atveju prieštarautų moralei ar viešajai tvarkai, etinėms visuomenės normoms (PŽĮ 6 str., 1 d. 6 p.)).

Asmeninės teisės, kaip pagrindas pripažinti prekių ženklo registraciją negaliojančia, kitose Baltijos valstybėse reglamentuojamos panašiai. Latvijos PŽĮ detalizuoja, kad šios teisės negali būti panaudotos prieš prekių ženklo registraciją praėjus 50 metų po asmens mirties (Latvijos PŽĮ 9 str. 3 d. 1 p.), o tai, manytina, prekių ženklus registruojantiems asmenims garantuoja didesnį apibrėžtumą, nei Lietuvoje taikoma bendroji norma dėl sutuoktinio, tėvų ir vaikų teisės ginti mirusio asmens asmenybės teises. Reglamentacijos Latvijoje specifika taip pat pasireiškia tuo, kad asmens žinomumo visuomenėje reikalavimas jos PŽĮ numatytas ir teisės į vardą, ir teisės į atvaizdą atžvilgiu. Estijos PŽĮ, atvirkščiai, apskritai nereikalaujama, jog asmenybės teisių savininkas būtų visuomenei žinomas. Atsižvelgiant į pirmiau apibūdintą asmens teisės į vardą ir teisės į atvaizdą turinį, manytina, kad asmens žinomumo visuomenėje sąlygos reglamentavimas Lietuvos PŽĮ yra tinkamesnis.

3) Autorių teisės

Visose Baltijos valstybėse prekių ženklo tapatumas ar klaidinamas panašumas į autorių teisių objektą sudaro pagrindą pripažinti jo registraciją negaliojančia. Autorių teisių objektas yra originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, mokslo ar meno srityje, neatsižvelgiant į jo meninę vertę ar išraiškos formą [10, 12, 14]. Autorių teisių objektai, kurie galėtų būti panaudoti kaip prekių ženklai, yra, pavyzdžiui, dizainas (tiek registruotas, tiek neregistruotas), originalios prekių etiketės (kompaktinio disko viršelis [33], vyno etiketė [34]), originalūs kūrinių (knygų, spektaklių ir pan.) pavadinimai [30, p. 34]. Jei prekių ženkluose jie panaudojami be autorių teisių subjektų sutikimo, tokių prekių ženklų registracija gali būti pripažinta negaliojančia.

Analizuojant galimus konfliktus su autorių teisėmis, atsižvelgtina į pastarųjų skirstymą į turtines ir neturtines teises. Autorių turtinės teisės garantuoja išimtines teises naudoti kūrinį ir gauti iš jo ekonomi-

nę naudą, įskaitant ir kūrinio panaudojimą kaip prekių ženklo, todėl tokiam panaudojimui reikalingas turtinių teisių turėtojo sutikimas[16]. Kita vertus, būtina įvertinti ir asmenines neturtines autoriaus teises, kurias gali pažeisti, pavyzdžiui, kūrinio autoriaus vardo nenurodymas ant kūrinio kopijų, kūrinio iškraipymas be autoriaus leidimo. Siekiant išvengti galimų ginčų, su kūriniu, kurį ketinama panaudoti prekių ženkle, autoriumi vertėtų iš anksto susitarti dėl neturtinių teisių įgyvendinimo tvarkos.

4) Geografinės nuorodos

Kadangi geografinių nuorodų teisinė apsauga yra skirta ginti ne tik privatų, bet ir viešąjį interesą, visose Baltijos valstybėse prieštaravimas ankstesnei geografinei nuorodai yra absoliutus, o ne santykinis registracijos negaliojimo pagrindas: remdamosi šiuo pagrindu, patentų tarnybos gali atsisakyti įregistruoti prekių ženklą *ex officio*. Kaip ir prekių ženklai, geografinės nuorodos yra saugomos tiek regioniniu Europos Sąjungos [6, 7][17], tiek nacionaliniu lygmeniu. Baltijos valstybių įstatymuose[18] geografinių nuorodų sąvoka apibrėžiama iš esmės vienodai, tačiau skiriasi geografinių nuorodų teisinės apsaugos atsiradimo ir atvejų, kai jos sudaro kliūtį prekių ženklo registracijai, reglamentavimas.

Lietuvoje ir Latvijoje nėra specialios geografinių nuorodų registravimo sistemos, todėl klausimas, ar tam tikra nuoroda yra geografinė nuoroda, konkrečiu atveju sprendžiamas bylą nagrinėjančio teismo. Estijoje geografinės nuorodos yra registruojamos valstybiniame geografinių nuorodų registre[19]. Nors geografinių nuorodų registravimas Estijoje padidina teisinį apibrėžtumą ir palengvina įrodinėjimo procesą, vis dėlto, jis turi labiau išviešinamąją (deklaratyvią), bet ne teises sukuriančią (konstitutyvinę) reikšmę, nes suinteresuoti asmenys gali vėliau ginčyti geografinių nuorodų registraciją, prašydami pripažinti ją neteisėta arba reikalauti pakeisti įregistruotos geografinės nuorodos aprašymą (pvz., prekių ar paslaugų, kurioms ji taikoma, savybių aprašymą). Be to, iškilus konfliktui tarp geografinės nuorodos ir prekių ženklo registracijų, geografinės

[16] Nustatant turtinių teisių turėtoją, atkreiptinas dėmesys, kad Baltijos valstybėse skirtingai reglamentuojami kūrinio, sukurto vykdant darbo funkcijas, turtinių teisių priklausymo klausimai. Pagal Estijos autorių teisių įstatymo 32 str. 1 d. turtinės teisės į darbo metu ir vykdant darbo funkcijas sukurtą kūrinį, kiek tai atitinka apibrėžtas darbuotojo pareigas, pereina darbdaviui, jei sutartis nenumato kitaip. Latvijoje, atvirkščiai, turtinės teisės į tokį kūrinį pagal įstatymą priklauso darbuotojui, šis gali jas perleisti darbdaviui pagal sutartį (Latvijos autorių teisių įstatymo 12 str. 1 d.). Pagal Lietuvos ATGTĮ 9 straipsnį turtinės autorių teisės į kūrinį, kurį darbuotojas sukūrė atlikdamas tarnybines pareigas ar darbo funkcijas, pereina darbdaviui penkeriems metams, jeigu kitaip nenustatyta sutartyje.

[17] Pagal ES teisės aktus įregistruotų geografinių nuorodų ir prekių ženklų santykis taip pat yra sprendžiamas ne nacionalinių įstatymų, o atitinkamo Tarybos reglamento [6] nuostatų pagrindu.

[18] Geografines nuorodas reglamentuojančios normos Lietuvoje yra numatytos Prekių ženklų įstatyme, Latvijoje – Prekių ženklų ir geografinių nuorodų įstatyme, Estijoje – 1999 m. gruodžio 15 d. Geografinių nuorodų apsaugos įstatyme [16].

[19] Registrą administruojanti Estijos patentų tarnyba nenagrinėja pateiktų registruoti geografinių nuorodų tikrumo, tačiau jai *inter alia* turi būti pateiktas kilmės valstybės kompetentingos institucijos išduotas dokumentas, patvirtinantis, kad ši nuoroda yra saugoma kaip geografinė nuoroda kilmės valstybėje, arba kad atitinkamų prekių ar paslaugų savybės yra susijusios su geografine jų kilme. Registruota geografinė nuoroda netampa pareiškėjo išimtinių teisių objektu: ji gali būti naudojama identifikuoti bet kurio asmens prekes ar paslaugas, jei šios atitinka geografinės nuorodos aprašyme nurodytus kriterijus (Geografinių nuorodų apsaugos įstatymo 10 str.).

nuorodos pirmumo data yra nustatoma ne pagal paraiškos jos registracijai Estijoje datą, o pagal datą, kai geografinė nuoroda įgijo teisinę apsaugą savo kilmės valstybėje[20]. Nepaisant formalios registravimo sistemos, geografinių nuorodų apsaugos sąlygos Estijoje iš esmės atitinka kitų Baltijos valstybių teisę.

Ryškiau skiriasi Baltijos valstybių įstatymuose numatyti atvejai, kai geografinė nuoroda gali sudaryti kliūtį prekių ženklo registracijai. Lakoniškiausia yra Lietuvos PŽĮ 6 straipsnio 1 dalies 11, 12 punktų norma. Atkartojant TRIPS sutarties 22 straipsnio ir 23 straipsnio nuostatas, ji numato skirtingą apsaugą nuo vėlesnių prekių ženklų registracijų geografinėms nuorodoms, skirtoms vynui ar stipriems alkoholiniams gėrimams ir kitoms geografinėms nuorodoms. Bendruoju atveju prekių ženklas neregistruojamas, jeigu jis turi geografinę nuorodą, skirtą žymėti prekėms, kilusioms iš kitos kilmės vietos, ir tai gali klaidinti visuomenę dėl tikrosios prekių kilmės. Vynui ar stipriems alkoholiniams gėrimams žymėti skirtoms geografinėms nuorodoms suteikiama platesnė apsauga: pakanka vartotojams jų sukeliamų asociacijų su geografine nuoroda ir nereikalaujama įrodyti suklaidinimo dėl prekių kilmės vietos tikimybę [plačiau: 21, p. 53]. Latvijos ir Estijos įstatymuose geografinių nuorodų apsauga reglamentuojama plačiau: geografinės nuorodos pažeidimu laikomas ne tik jos naudojimas klaidinant dėl tikrosios prekių kilmės, bet ir jos naudojimas prekėms, kurios neturi specifinių savybių, priskiriamų geografine nuoroda žymimoms prekėms, net jei jų kilmė atitinka geografinę nuorodą. Be to, geografinės nuorodos, kurios nėra skirtos vynui ar stipriesiems alkoholiniams gėrimams, yra saugomos ir nereikalaujant įrodyti suklaidinimo galimybės, jeigu šios nuorodos yra gerai žinomos ir turi ypatingą reputaciją atitinkamoje verslo srityje (Latvijos PŽĮ 41 str. 3 d.; Estijos PŽĮ 9 str. 11 d., Geografinių nuorodų apsaugos įstatymo 11 str.).

Lietuvoje geografinių nuorodų apsauga nuo jų panaudojimo tos pačios kilmės, bet skirtingų savybių prekėms žymėti gali būti pagrindžiama teisės aiškinimo būdu, atsižvelgiant į geografinių nuorodų sampratą ir paskirtį: manytina, kad tokį prekių ženklą turėtų būti atsisakyta įregistruoti bendruoju PŽĮ 6 straipsnio 1 dalies 5 punkto pagrindu (t. y. dėl to, kad ženklas gali suklaidinti visuomenę, pavyzdžiui, dėl prekių ir (ar) paslaugų rūšies, kokybės). Kitaip yra dėl geografinių nuorodų, kurios nėra skirtos vynui ar stipriesiems alkoholiniams gėrimams, apsaugos nesant suklaidinimo galimybės: šiuo atveju PŽĮ tiesiogiai apriboja tokios apsaugos taikymo sritį tik geografinėmis nuorodomis, skirtomis vynui ar stipriesiems alkoholiniams gėrimams (PŽĮ 6 str. 1 d. 12 p.; 6 str. 1 d. 11 p.). Toks ribojimas nepagrįstai diferencijuoja geografinių nuorodų ir prekių ženklų teisinės apsaugos lygį analogiškomis situacijomis[21].

[20] Prekių ženklas, kuris yra tapatus ar klaidinamai panašus į registruotą geografinę nuorodą ir skirtas tapačioms arba panašioms prekėms ar paslaugoms, nebus pripažįstamas negaliojančiu ir galės būti naudojamas tik jei jis buvo įregistruotas pagal *bona fide* paraišką, kurios data yra ankstesnė nei data, kai tokia geografinė nuoroda įgijo teisinę apsaugą savo kilmės valstybėje (Geografinių nuorodų apsaugos įstatymo 12 str.).

[21] Reputaciją turintys prekių ženklai Lietuvoje sudaro kliūtį prekių ženklo registracijai ir nepanašioms prekėms ar paslaugoms, jei tokiu būdu, pasinaudojant ženklo reputacija, būtų nesąžiningai įgytas pranašumas, arba galėtų būti pakenkta ženklo skiriamajam požymiui ar jo reputacijai (PŽĮ 7 str. 1 d. 7 p.).

Manytina, kad, kaip ir prekių ženklų, geografinių nuorodų teisinę apsaugą Lietuvoje reikėtų išplėsti, numatant, kad bet kurioms prekėms ar paslaugoms skirta geografinė nuoroda sudaro kliūtį tapataus ar panašaus prekių ženklo registracijai nepanašioms prekėms ar paslaugoms, jeigu tokia geografinė nuoroda turi reputaciją ir dėl vėlesnio registruoto ženklo naudojimo jo savininkas įgytų nesąžiningą pranašumą, arba galėtų būti pakenkta geografinės nuorodos skiriamajam požymiui arba reputacijai.

Pažymėtina, kad geografinė nuoroda, kuri nėra klaidinanti, taip pat negali būti įregistruojama kaip prekių ženklas, nes tokia registracija pažeistų kitų esamų ar potencialių geografinės nuorodos naudotojų interesus. Aplinkybė, kad registruojamas prekių ženklas yra tapatus saugomai geografinei nuorodai arba klaidinamai į ją panašus, pagal Lietuvos PŽĮ sudaro santykinį prekių ženklo registracijos negaliojimo pagrindą, išskyrus atvejį, kai geografinė nuoroda yra įtraukta į ženklą kaip nesaugomas elementas ir nėra vyraujanti [18, p. 115]. Latvijoje ir Estijoje prekių ženklo registracijos negaliojimo pagrindas nėra atskirai įvardytas, tačiau manytina, kad analogiškų teisinių padarinių atsirastų pritaikant kitus registracijos negaliojimo pagrindus (t. y. kad prekių ženklas žymi arba nurodo tik prekių ar paslaugų požymius (geografinę kilmę, rūšį, pagaminimo būdą ir pan.), ar kad jis neturi skiriamojo požymio).

5) Pramoninės nuosavybės teisės (dizainas)

Prekių ženklo registracija gali būti pripažinta negaliojančia, jei jis yra tapatus saugomam dizainui ar kitam pramoninės nuosavybės objektui arba klaidinamai į jį panašus, išskyrus kai šių teisių savininkas ar jų perėmėjas yra davęs sutikimą (Lietuvos PŽĮ 7 str. 1 d. 6 p., Latvijos PŽĮ 9 str. 3 d. 4 p., Estijos PŽĮ 10 str. 1 d. 6 p.). Konfliktų paprastai iškyla tarp prekių ženklų ir dizaino, bet ne tarp prekių ženklų ir pramoninės nuosavybės rūšių, saugančių funkcinį sprendimą (patentų, puslaidininkių gaminių topografijų). Dizainas yra saugomas keliais lygmenimis: regioniniu (neregistruotų ir neregistruotų Bendrijos dizainų apsauga [5]) ir nacionaliniu (registruoto dizaino apsauga pagal Dizaino direktyvą [4], taip pat neregistruoto dizaino apsauga, jei nacionalinė teisė tokią apsaugą numato). Registruoto dizaino apsaugos sistemos Baltijos valstybėse yra suvienodintos remiantis Dizaino direktyva[22]. Neregistruotas dizainas nėra laikomas pramoninės nuosavybės objektu pagal Baltijos valstybių teisę, tačiau jis yra saugomas autorių teisių, jei atitinka įstatymuose apibrėžtus kūrinio kriterijus. Taigi jis gali sudaryti kliūtį tapataus ar klaidinamai panašaus prekių ženklo registracijai, tačiau tik kaip ankstesnis autorių, o ne pramoninės nuosavybės teisių objektas.

2. Ankstesnės nacionalinės teisės *versus* Bendrijos prekių ženklas

Siekiant visapusiškai išnagrinėti ankstesnių teisių reikšmę, būtina įvertinti ir jų san-

[22] Pažymėtina tik tai, kad sprendžiant konfliktus tarp dizaino ir prekių ženklo registracijos, Lietuvoje ir Estijoje registruoto dizaino pirmumo data nustatoma pagal paraiškos jo registracijai padavimo ar, jei taikomas prioritetas, prioriteto datą. O Latvijoje dizaino prioritetas turi pasireikšti ne tik ankstesne jo registracijos data, bet ir ankstesne jo naudojimo pradžia (Latvijos PŽĮ 9 str. 3 d. 3, 4 p.).

tykį su Bendrijos prekių ženklų registracijomis. Ankstesnės teisės, kurios sudaro pagrindą pripažinti negaliojančia nacionalinio prekių ženklo registraciją, ne visada bus kliūtimi analogiško Bendrijos prekių ženklo registracijai. 1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo (toliau – Reglamentas) [3] numato galimybę prieštarauti Bendrijos prekių ženklo registracijai ar reikalauti pripažinti ją negaliojančia remiantis ankstesnėmis teisėmis, saugomomis pagal nacionalinius įstatymus, tačiau iškelia tokioms ankstesnėms teisėms tam tikrus papildomus reikalavimus[23].

Pirma, remiantis Reglamento 8 straipsnio 4 dalimi, Bendrijos prekių ženklas yra neregistruojamas, jeigu jo registraciją užprotestuoja neregistruoto prekių ženklo arba kito prekyboje naudojamo žymens, kuris turi didesnę negu vietinę reikšmę, savininkas, jei pagal to žymens naudojimą reglamentuojančius nacionalinius įstatymus teisės į jį buvo įgytos anksčiau ir jomis remiantis galima uždrausti vėlesnio prekių ženklo naudojimą[24]. Kadangi Reglamento 8 straipsnio 4 dalies norma nukreipia į *nacionalinių įstatymų saugomas* teises, tai jei konkrečios valstybės įstatymai nesaugo, pavyzdžiui, neregistruotų prekių ženklų, tai ir tokioje valstybėje naudojamo neregistruoto žymens savininkas negalės remtis šia Reglamento norma. Be to, pagal Reglamento 8 straipsnio 4 dalį ribojamos galimybės panaudoti prieš Bendrijos prekių ženklą nacionalinių įstatymų saugomas teises, iškeliant joms papildomus reikalavimus. *Pirma*, šių teisių objektais gali būti tik neregistruoti prekių ženklai arba kiti prekyboje naudojami žymenys, atliekantys identifikacinę funkciją. Baltijos valstybėse į Reglamento 8 straipsnio 4 dalies minimų žymenų sampratą galėtų patekti firmų vardai (Lietuvoje – juridinių asmenų pavadinimai), o Latvijoje – taip pat ir neregistruoti prekių ženklai ir prekybiniai pavadinimai. Nagrinėjama nuostata neapima teisių į asmens vardą ir atvaizdą [37], autorių teisių [38] ir netgi pramoninio dizaino teisių [39], nes šių teisių objektai *per se* identifikacinės funkcijos neatlieka. *Antra*, ankstesnis žymuo turi būti faktiškai naudojamas komercinėje veikloje. Šis reikalavimas taikomas, nesvarbu, ar nacionalinė teisė jį numato, ar ji teisinę apsaugą suteikia remdamasi vien formalia registracija [23, para 10–069]. *Trečia*, ankstesnis žymuo turi turėti didesnę nei vietinę reikšmę. Žymens, kuris nors ir buvo naudojamas komercinėje veikloje, tačiau pasižymi tik vietine reikšme, savininkas gali reikalauti nebent uždrausti naudoti įregistruotą Bendrijos prekių ženklą pagal Reglamento 107 straipsnį[25].

Antroji ankstesnių nacionalinių teisių grupė numatyta Reglamento 52 straipsnio

[23] Kaip minėta, straipsnyje nėra analizuojamos ankstesnės teisės į registuotus ir plačiai žinomus prekių ženklus.

[24] Šių teisių pagrindu Bendrijos prekių ženklas gali būti užginčytas ir po įregistravimo, reiškiant reikalavimą pripažinti jo registraciją negaliojančia pagal Reglamento 52 straipsnio 1 dalies (c) punktą.

[25] Pagal šį straipsnį tam tikroje vietovėje galiojančių ankstesnių teisių savininkas gali uždrausti naudoti Bendrijos prekių ženklą tik toje konkrečioje vietovėje ir kiek tai numato atitinkamos valstybės narės įstatymai. Remiantis šia nuostata nereikalaujama, kad ankstesnė teisė turėtų didesnę nei vietinę reikšmę, todėl ji leidžia asmenims, kurių turimos ankstesnės teisės neatitinka 8 straipsnio 4 dalies reikalavimų, uždrausti naudoti jų teisėms prieštaraujantį Bendrijos prekių ženklą tokių teisių galiojimo teritorijoje.

2 dalyje, pagal kurią Bendrijos prekių ženklo registracija gali būti pripažinta negaliojančia, jeigu jo naudojimas galėtų būti uždraustas pagal valstybės narės įstatymus, reglamentuojančius ankstesnes teises: teisę į vardą, teisę į asmens atvaizdą, autorių teises, pramoninės nuosavybės teises. Pažymėtina, kad šiomis Reglamento 52 straipsnio 2 dalyje numatytomis teisėmis negalima grįsti protesto prieš Bendrijos prekių ženklo įregistravimą paraiškos jo registracijai nagrinėjimo metu [37; 38; 39, taip pat 23, paras 10–110, 10–111]. Jos gali būti pasitelktos tik po Bendrijos prekių ženklo įregistravimo, reikalaujant pripažinti jo registraciją negaliojančia[26].

Išvados

1. Ankstesnių teisių reglamentavimas Baltijos valstybėse yra panašus tiek įstatymuose apibrėžiamu ankstesnių teisių kategorijomis, tiek jų samprata.
2. Ankstesnių teisių, kaip santykinių prekių ženklo registracijos negaliojimo pagrindų, sąrašas prekių ženklų įstatymuose apibrėžiamas labai abstrakčiai, nekonkretinant sąlygų, kurioms esant atitinkama teisė sudarys kliūtį prekių ženklo registracijai galioti. Siekiant identifikuoti šias sąlygas, būtina įvertinti kiekvienos ankstesnės teisės sampratą ir jos teisinės apsaugos ribas pagal atitinkamą teisę reglamentuojančias teisės normas.
3. Paryžiaus konvencijos 8 straipsnyje minima prekybinių pavadinimų (angl. – *trade names*) sąvoka Lietuvoje klaidingai verčiama „firmų vardai“. Prekybinių pavadinimų sąvoka, kuri iš tikrųjų minima Paryžiaus konvencijos 8 straipsnyje, yra platesnė ir apima ne tik firmų vardus – oficialius verslo subjektų pavadinimus, bet ir kitus komercinėje veikloje naudojamus pavadinimus. Taigi vertime vartojant sąvoką „firmų vardai“ nepagrįstai susiaurinama šios normos apimtis.
4. Vienas iš esmingesnių ankstesnių teisių reglamentavimo Baltijos regione skirtumų pasireiškia skirtinga geografinių nuorodų teisinės apsaugos apimtimi. Manytina, kad, atsižvelgiant į kitų Baltijos valstybių patirtį ir prekių ženklų teisinės apsaugos analogiją, geografinių nuorodų teisinę apsaugą Lietuvoje reikėtų išplėsti, papildomai numatant, kad bet kurioms prekėms ar paslaugoms skirta geografinė nuoroda sudarys kliūtį tapataus ar panašaus prekių ženklo registracijai nepanašioms prekėms ar paslaugoms, jeigu tokia geografinė nuoroda turi reputaciją ir jeigu dėl vėlesnio registruoto ženklo naudojimo jo savininkas įgytų nesąžiningą pranašumą arba būtų pakenkta geografinės nuorodos skiriamajam požymiui ar jos reputacijai. Kitas reikšmingas Baltijos valstybių prekių ženklų teisės skirtumas pasireiškia nevienoda neregistruotų prekių ženklų teisine padėtimi: jei Latvijoje ankstesni neregistruoti prekių ženklai yra vienas iš pagrindų pripažinti vėlesnę prekių ženklo registraciją negaliojančia, tai Lietuvoje ir Estijoje

[26] Reglamentas nenumato galimybės reikalauti pripažinti Bendrijos prekių ženklo registraciją negaliojančia, tiesiogiai pareiškiant dėl to ieškinį nacionaliniame teisme. Toks reikalavimas gali būti pareikštas tik pateikiant atitinkamą prašymą VRHT arba kaip priešinis ieškinys nacionaliniame teisme, teisių į Bendrijos prekių ženklą pažeidimo byloje.

jie gali sudaryti kliūtį ženklo registracijai galioti tik jei paraiškos prekių ženklo registracijai pateikimo metu buvo plačiai žinomi arba pareiškėjas turėjo nesąžiningų ketinimų. Vertinant teisių į neregistruotus prekių ženklus suteikimo Lietuvoje poreikį, būtina papildomai išnagrinėti teisinės apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos normas ir jų aiškinimo praktiką – ši platesnė analizė būtų atskiro straipsnio objektu.

LITERATŪRA

Teisės aktai

Tarptautiniai ir ES teisės aktai

1. 1883 m. kovo 20 d. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo // Valstybės žinios. 1996, Nr. 75–1796.

2. 1988 m. gruodžio 21 d. Pirmoji Tarybos direktyva (EEB) Nr. 89/104 dėl valstybių narių prekių ženklų įstatymų derinimo.

3. 1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo.

4. 1998 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos.

5. 2001 m. gruodžio12 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizainų.

6. 2006 m. kovo 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 510/2006 dėl žemės ūkio produktų ir maisto produktų geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų apsaugos.

7. 2006 m. gruodžio 14 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1898/2006, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 510/2006 dėl žemės ūkio produktų ir maisto produktų geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų apsaugos įgyvendinimo taisykles.

Nacionaliniai įstatymai

8. 2000 m. liepos 18 d. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

9. 2000 m. spalio 10 d. Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 2000, Nr. 92-2844.

10. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nauja redakcija, priimta 2003 m. kovo 5 d. (su pakeitimais ir papildymais) // Valstybės žinios. 2003, Nr. 28-1125.

11. 1999 m. birželio 16 d. Latvijos Respublikos prekių ženklų ir geografinių nuorodų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Latvijas Vestnesis. 1999, Nr. 216.

12. 2000 m. balandžio 6 d. Latvijos Respublikos autorių teisių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Latvijas Vestnesis. 2000, Nr. 148/150 (2059/2061).

13. 2000 m. balandžio 13 d. Latvijos Respublikos komercinis įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Latvijas Vestnesis. 2000, Nr. 473/476 (2384/2387).

14. 1992 m. lapkričio 11 d. Estijos Respublikos autorių teisių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Riigi Teataja. 1992, 49, 615.

15. 1995 m. vasario 15 d. Estijos Respublikos komercinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) // Riigi Teataja. 1995, 26/28, 355.

16. 1999 m. gruodžio 15 d. Estijos Respublikos geografinių nuorodų apsaugos įstatymas // Riigi Teataja I 1999, 102, 907.

17. 2002 m. gegužės 22 d. Estijos Respublikos prekių ženklų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) // Riigi Teataja I 2002, 49, 308.

18. Prekių ženklų registravimo taisyklės ZR/03/2004, patvirtintos Lietuvos valstybinio patentų biuro direktoriaus 2004 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. 3R-37 // Valstybės žinios. 2004, Nr. 98-3679.

Specialioji literatūra

19. *Advisory Council on Intellectual Property*. A review of the relationship between trade marks and business names, company names and domain names, 2006. http://www.acip.gov.au/library/TM,%20business,company,domain%20names-%20Final%20Report.pdf [2007-07-05].

20. Armins Petersons and Gatis Merzvinskis. Report Q173 in the name of the Latvian Group. Issues of co-existence of trade marks and domain names: public *versus* private international registration systems. http://www.aippi.org/reports/q173/q173_latvia.pdf [2007-04-13].

21. Bernard O'Connor. The Legal Protection of Geographical Indications. I.P.Q., 2004, No 1. Sweet & Maxwell Ltd and Contributors.

22. Bodenhausen G.H.C. Guide to the application of the Paris Convention for the protection of industrial property as revised in Stockholm in 1967. BIRPI 1968, Geneva, Switzerland.

23. Gold Tibor. The Community Trade Mark Handbook. London: Sweet & Maxwell, 2001.

24. Martin Aufenanger, Gerhard Barth, Anja Franke. The German Trademark Act / Das deutsche Markengesetz. Muenchen: Verlag C. H. Beck, 2006.

25. Michael Goldmann. Der Schutz des Unternehmenskennzeichens. 2 Auflage. Köln: Carl Heymanns Verlag KG, 2005.

26. Ott Moorlat. Report Q173 in the name of the Estonian Group. Issues of co-existence of trade marks and domain names: public *versus* private international registration systems. http://www.aippi.org/reports/q173/q173_estonia.pdf [2007-04-13].

27. Schricker Bastian Knaak. Gemeinschaftsmarke und Recht der EU-Mitgliedstaaten. Muenchen: C. H. Beck, 2006.

28. Stephen Stern. Are Gis IP? – European Intellectual Property Review, Sweet & Maxwell, 2007, No 2.

29. Torsten Bettinger. Domain Name Law and Practice: an International Handbook. Oxford University Press, 2005.

30. Vileita A. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000.

31. *WIPO*. Introduction to Intellectual Property: Theory and Practice. London, UK: Kluwer Law International, 1997.

32. *WIPO*. The Recognition of Rights and the use of names in the Internet Domain Name System: Report of the WIPO Second Internet Domain Name Process, 2001. http://www.wipo.int/amc/en/processes/process2/report/ [2007-07-06].

Teismų praktika

33. *UAB „Koja“ v. UAB „Intervid“*, Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. gegužės 12 d. sprendimas civ. byloje Nr. 2A-105/2003.

34. *UAB „Boslita ir Ko“ v. UAB „Itaina“*, Lietuvos Apeliacinio Teismo 2005 m. lapkričio 21 d. sprendimas civ. byloje Nr. 2A-372/2005.

35. *G.G. v. Adomo Mickevičiaus Lietuvos ir Lenkijos santykių rėmimo fondas*, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 26 d. sprendimas civ. byloje Nr. 3K-3-308/2006.

36. *Tecnoservice SRL v. UAB „Neono linija“*, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 10 d. sprendimas civ. byloje Nr. 3K-3-325/2006.

VRHT Protestų skyriaus sprendimai:

37. VRHT Protestų skyriaus 2000 m. kovo 16 d. sprendimas Nr. 506/2000 (ALBERT EINSTEIN).

38. VRHT Protestų skyriaus 2001 m. kovo 28 d. sprendimas Nr. 808/2001 (MULAN).

39. VRHT Protestų skyriaus 2005 m. balandžio 20 d. sprendimas Nr. 1309/2005 (REGINA/LACASA).

Kita medžiaga

40. Komentaras VPB interneto svetainėje: http://www.vpb.lt/print.php?c=klausimai/index.php&rightfrm=no&page=61 [2007-07-05].

41. Informacija PINO interneto svetainėje: http://www.wipo.int/about-ip/en/index.html [2007-07-04].

EARLIER RIGHTS AS RELATIVE GROUNDS FOR INVALIDITY OF A TRADE MARK REGISTRATION IN THE BALTIC STATES

Jūratė Truskaitė

S u m m a r y

According to the trade mark laws of the Baltic States, a trade mark registration may be declared invalid if its use would lead to an infringement of certain earlier rights. The definition of such earlier rights has not yet been harmonized in the EU. However, the analysis of the laws of the Baltic States reveals that these States share a similar definition of the earlier rights, describing them primarily as earlier rights to trade names; personality rights; copyright; earlier geographical indications and earlier industrial property (design) rights.

The analysis of laws of the Baltic States has also revealed certain differences, the most significant of which are the different legal status of unregistered trade marks and trade names (i.e. only Latvian law recognizes subjective rights to such signs, on the basis of their use), as well as the different scope of protection of geographical indications (the narrowest

scope of protection being provided in Lithuania). The author suggests that the scope of protection of geographical indications in Lithuania should be expanded, by establishing that a geographical indication formed a barrier to an identical or similar trade mark registration also in relation to dissimilar goods or services, provided that the geographical indication has a reputation and the use of such trade mark without due cause takes unfair advantage of, or is detrimental to, its distinctive character or repute. With regard to the relevance of recognition of unregistered trade marks and trade names, a comprehensive analysis of the existing legal regulation in Lithuania (*inter alia*, unfair competition law) is necessary, which will be presented in another article.

Įteikta 2007 m. rugsėjo 10 d.
Priimta publikuoti 2007 m. gruodžio 5 d.